

Сергієнко Н.П., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах НУЦЗ, Україна, м. Харків

Sergienko N.P., Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of psychology of activities in special conditions of National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Шевченко О.В., курсантка 3-го курсу соціально-психологічного факультету, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна

Shevchenko O.V., 3rd year cadet of Social-Psychological faculty, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТА НА УСПІШНІСТЬ КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ НУЦЗУ

Актуальність. Вже давно було помічено, що люди відрізняються один від одного своєю поведінкою: по-різному виражають свої почуття, неоднаково реагують на подразники зовнішнього середовища, знаходяться в різних відносинах з навколишнім світом (наприклад, можуть бути замкнутими або, навпаки, відкритими). Питання про те, які підстави цих відмінностей, важко було пояснити тільки відмінностями у впливах зовнішнього середовища, здавна цікавило філософів і лікарів. Так виникла «наука про темпераменти», в якій, хоча вона і є одним з найстаріших розділів психології досі немає ні однозначних положень, ні загальноприйнятих рішень її проблем [2].

У психології особливим чином виділяється завдання, що полягає в дослідженні різних властивостей особистості, які формуються і виявляються в діяльності людини, а також впливають на її ефективність. Індивідуально психологічні особливості особистості людини надають своєрідне забарвлення її індивідуальності та поведінці. Саме в цих особливостях і

проявляється темперамент. Він є динамічною характеристикою людини і від нього залежать психічний ритм і темп, швидкість виникнення почуттів і їх стійкість, реакції людини на інших людей і соціальні обставини - уміння швидко включатися в роботу, наполегливість, товарицькість, швидкість зміни настроїв, терплячість[1].

Темперамент відноситься до числа таких психологічних понять, про які багато хто чув та знає. Ми можемо давати характеристику своїм знайомим, вживаючи назви різних темпераментів – про одного стверджуємо: типовий холерик; іншого іменуємо сангвініком, третього - флегматиком, четвертого - меланхоліком. Та й себе зазвичай відносимо до однієї з чотирьох категорій.

Важливість вивчення темперамента наголошувалася в роботах провідних вчених Б.М.Теплова, Е.Кречмера, В.М.Русалова, В.Д.Небеліцина, У.Шелдона та інших [1;2].

Багатьох вчених цікавило питання, чому показники успішності навчання у всіх різні, чому для одних учбовий матеріал є доступним, а для інших ні. Тому, щоб більше пізнати людину та визначити, що впливає на її розумові здібності, потрібно розглянути всі риси, найважливішою з яких є темперамент, адже він є біологічним фундаментом, на якому формується особистість як соціальна істота, а властивості особистості, зумовлені темпераментом, є найбільш стійкими і довготривалими [3].

Вивчення особливостей впливу темпераменту на успішність навчальної діяльності курсантів та студентів НУЦЗУ ми проводили на базі Національного університету цивільного захисту. В дослідженні приймали участь курсанти та студенти другого та третього курсів, соціально-психологічного факультету у кількості 40 осіб.

Для вивчення цієї проблеми ми використали методику Айзенка на визначення темпераменту, яка включає ряд питань, спрямованих на виявлення основних вроджених якостей людської особистості.

Так як нам необхідно вивчити успішність учбової діяльності, тому на першому етапі нашого дослідження була проведена робота по вивченню

цього критерію. За підсумками зимової екзаменаційної сесії ми визначили кількісний показник (середній бал) успішності навчання студентів та курсантів НУЦЗУ та розподілили на дві групи:

- успішні курсанти та студенти із середнім балом від 4.0 до 5.0 балів це – 26 осіб;

- менш успішні із середнім результатом від 3.0 до 3.9 балів це – 14 осіб.

Таким чином ми бачимо, що за результатами екзаменаційної сесії успішних студентів та курсантів переважна кількість осіб. Такі результати можуть пояснюватися тим, що досліджувані більш адаптовані до стресових факторів (іспитам) та засвоєнню навчальної інформації, великої інтенсивності екзаменаційного періоду, високих темпів і швидкості здач окремих іспитів і заліків, необхідності опрацювання величезних обсягів навчальної інформації.

Для вивчення структури темпераменту ми використали методику Айзенка, яка була спрямована на визначення темпераменту та його динамічних властивостей. Провівши обробку результатів ми отримали результати, які вказують на те, що найбільший середній бал серед типів темпераменту у двох групах досліджуваних мають холерики (із середнім балом 4,8 у групі успішних та 3,6 у групі менш успішних), в них сильна нервова система, вони легко переключається з одного на інше, але неврівноваженість їх нервової системи зменшує сумісність (товариськість) з іншими людьми. Холерик схильний до різких змін в настрої, запальний, нетерплячий, схильний до емоційних зривів, проте вони дуже вмотивовані, мають на меті отримати якомога більше знань та втілити їх на практиці, не бояться ставити та досягати поставлених цілей, виступати на публіці, та показувати свої сильні сторони.

Найменший середній бал мають флегматики (із середнім балом 4 у групі успішних та 3 у групі менш успішних), це може бути зумовлено тим, що у флегматика сильна, працездатна нервова система, але він насилу входить у іншу роботу і пристосовується до нової обстановки. У флегматика переважає

спокійний, рівний настрій. Почуття зазвичай відрізняються сталістю, проте вони є трохи лінивими, можуть відкласти розпочату роботу та не завершити її, через те, що в них не вистачає витримки та замотивованості у роботі, не дуже полюбає велику публіку, та не надає перевагу гучним відповідям.

Таким чином провівши дослідження по вивченню впливу темпераменту на успішність навчальної діяльності курсантів та студентів ми прийшли до висновку, що вищі показники у групі досліджуваних (успішні та менш успішні) за типом темпераменту холерик, що характеризує дії холерика як поривчасті, він відрізняється підвищеною збудженістю та великою емоційністю, прояв цього типу темпераменту в значній мірі залежить від спрямованості особистості. У людей із громадськими інтересами він фокусується в ініціативності, енергійності, принциповості, там, де немає багатства духовного життя, холеричний темперамент проявляється негативно, та він завжди прагне бути першим, покорювати нові висоти та вивчати нове, тому це позитивно відбивається на учбовій діяльності, цим і пояснюється їх відмінні оцінки.

Низькі показники у групі досліджуваних (успішні та менш успішні) за типом темпераменту флегматик: такі люди емоційно стійкі, витримані, спокійні, рівномірні, рідко виходять із себе, та при несприятливих умовах в них може розвиватися негативні риси, такі як - в'ялість, лінь, нестійкість, низькі вольові якості, що можуть заважати учбовій діяльності.

Тож можна зробити висновки, що темперамент характеризує динамічність особистості, але не характеризує її переконань, поглядів, зацікавлень, не є показником цінності особистості, не визначає її можливостей (не слід змішувати властивості темпераменту з властивостями характеру чи здібностями). Від темпераменту залежить, яким способом людина реалізує свої дії, але при цьому не залежить їхня змістовна сторона. Темперамент виявляється в особливостях протікання психічних процесів, впливаючи на швидкість спогаду і міцність запам'ятовування, швидкість розумових операцій, стійкість і переключаємість уваги. Отримані дані

нашого дослідження вказують на те, що особливості прояву темпераменту курсантів та студентів в більшості не впливають на успішність навчальної діяльності, та залежать від вольових якостей, мотиваційної складової, проте впливають на стиль пристосування до навколишніх умов, що все ж мають вплив на навчання.

Висновки. Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження впливу темперамента на успішність навчальної діяльності студентів та курсантів НУЦЗУ дозволяє нам зробити наступні висновки.

Темперамент - не властивість нервової системи або нейроконституції як такої; він динамічний аспект особистості, що характеризує динаміку її психічної діяльності. Ця динамічна сторона, складова темпераменту, взаємопов'язана з усіма іншими сторонами життя особи, обумовлена взаємовідносинами особистості з оточуючими. Це з очевидністю виявляється при аналізі будь-якого боку, будь-якого прояву темпераменту.

Темперамент характеризує динамічність особистості, але не характеризує її переконань, поглядів, зацікавлень, не є показником цінності особистості, не визначає її можливостей (не слід змішувати властивості темпераменту з властивостями характеру чи здібностями). Отримані дані нашого дослідження вказують на те, що особливості прояву темпераменту курсантів та студентів в більшості не впливають на успішність навчальної діяльності, та залежать від вольових якостей, мотиваційної складової, проте впливають на стиль пристосування до навколишніх умов, що все ж мають вплив на навчання.

Література.

1. Белоус Б.Б. Темперамент и деятельность /Б. Б. Белоус. – Пятигорск, 1990. – с.23-30
2. Симонов П.В. Темперамент, характер, личность / Симонов П.В., Ершов П.М. – М:Знание, 1984. – с. 334-335.
3. Якунин В. А. Психология учебной деятельности студентов / В. А. Якунин. – М.: Знание, 1994. – 106с.